

Effectief en motiverend lezen met Karakter

Karakter biedt een doelgerichte en effectieve oefeningen gericht op succesbeleving bij alle kinderen. Hieronder is per opdracht de doelstelling beschreven. De blauwgedrukte woorden worden op de achterzijde toegelicht aan de hand van het Protocol leesproblemen en dyslexie en wetenschappelijk onderzoek.

Even oprispen via digibord

	1	2	3	4
A	begripen	derig	nachtrein	veilig
B	verlichting	beeldig	groepsreis	terecht
C	tevoorschijn	verdrietig	voeteneind	meidengroep
D	vergeten	eindeijk	kleinkind	makkelijk
E	genezen	schriftelijk	zeilkamp	afwastel
F	meneer	felteijk	eikenboom	gvolgen

Doel:
Automatisering woordbeeld.
Wat:
Hardop verklanken woordrijen

Hoe:
Voor-koor-door
In de woordrijen zijn alleen leesmoeilijkheden opgenomen die al aan bod zijn gekomen. Daarnaast is er een **samenhang met de spellingslijn** van Staal en Taal actief. Woordrij 2 sluit aan op het aanbod van Staal. Woordrij 3 sluit aan bij Taal actief. In les twee wordt er opgefrist met **Flitsen**.

Lesdoel:

Wat: Eén leesdoel per les.

Waarom: Focus op één leesdoel zorgt voor hoge opbrengsten.

1 WEEK 5 | LES 1

Lesdoel: Ik leer een tekst lezen met woorden met th, ook in samenstellingen.

Hulp: Je leest woorden als theepot en thuis. Je ziet th, maar je zegt /t/.

1 EERST PROBEREN

1 Lees de tekst. Zet een streep tot waar je hebt gelezen.

Thijs speelt met Hassan. Ze voetballen op het plein. Na een tijdje zegt Thijs: 'Ik heb dorst.' 'Ik ook,' zegt Hassan. 'Laten we bij mij thuis wat drinken.' Samen lopen ze naar Hassans huis.

De ouders van Hassan zijn niet thuis. Maar zijn tante is er wel. 'Julie willen vast een kopje thee!' zegt ze. 'Ik zet thee water op.' Thijs trekt een vies gezicht. 'Ik lust geen thee,' fluistert hij. 'Ik hou van zoet, ranja of zo.' Daar moet Hassan om lachen. 'Komt goed, wacht maar af.' Ze gaan zitten op zachte kussens. Op een tafeltje staat een theepot. En een dienblad vol theeglaasjes. Tante komt binnen met een ketel heet water. Ze schept losse theeblaadjes in de pot. Dan giet ze het hete water in de theepot. Ze stopt er een bosje groene blaadjes bij. Thijs kijkt verbaasd toe. Bij hem thuis hebben ze gewoon theezakjes. Nu pakt tante een groot wit kake. Ze haakt een brok af en roert het door de thee. 'Wat is dat?' vraagt Thijs. 'Dat proef je zo wel,' zegt Hassan. Tante schenkt een theeglasje vol. Thijs neemt een heel klein slokje. Oei, wat is die thee zoet! 'Genoeg suiker?' lacht Hassan.

2 Lees de rijtjes. Zet een streep onder th. Lees de rijtjes dan nog een keer.

1	2	3	4	5
thee	thuis	Thom	theeglas	theezakje
theepot	thuiskomen	Thijs	thuisploeg	thuiskomst
theedoek	thuisbrengen	Thijn	munthee	ijthee
theekop	thuishulp	Mathijs	thuishonk	theekut

3 Lees de zinnen. Zoek de volgende woorden in de zinnen en zet er een streep onder. Lees de zinnen nog een keer.

thuis | Thijn | thee | ijthee | theepot | theeservies | thuisbrengen | munthee

- Thuis drinken we thee met honing.
- Mijn tante heeft een duur theeservies.
- Thijn gooit de theepot om.
- Na het feestje kunnen we je thuisbrengen.
- Wil je ijthee of liever munthee?

4 Lees de rijtjes en neem de tijd op. Lees de rijtjes nog een keer. Neem de tijd dan weer op.

1	2	3	4
thee	thuiszorg	theelichje	thuisblijven
thuis	theezakje	Thijs	theeblad
theepepel	thuiskomen	theedoek	thuiswerken
Thom	theepot	thuisbrengen	theemuts
theedrinken	thuis	Thijn	theekopje
thuiswedstrijt	ijthee	theewater	thuismarkt
munthee	Mathijs	Thor	gemberthee

WEEK 5 | LES 1

6 Lees de tekst.

Schuitje varen ...

Sus belt aan bij buurvrouw Mieke. Mieke is pas ziek geweest. Daarom verzon Sus een plan. Samen met haar vader Thor. 'Wat leuk! Je te zien,' zegt Mieke. 'Kom binnen!' 'Nee, je was al veel te lang thuis,' zegt Sus. 'Vandaag gaan we op stap.' Ze lopen naar een woonboot. Daar werkt Thor sinds kort. 'Hier gaan we aan boord,' wijst Sus. Mieke belijkt het bord dat buiten staat. 'Welkom op de woonboot,' leest ze voor. 'Waar heb je zin in?' vraagt Thor aan Mieke. 'We hebben dus thee. En taart en koeljes.' 'Nee, geen koeljes,' zegt Sus voor haar beurt. 'Dan nemen we taart,' lacht Mieke. 'Als servet krijgen ze een theedoek.' En ze drinken thee uit een theeglas. 'Zeg, wat zou er in die kan zitten?' 'Warm water voor nieuwe thee,' zegt Sus. 'Kijk, er liggen ook theezakjes!' 'Goed bedacht!' Mieke neemt een hapje taart. 'En dit is ook al...'. 'Dan goit ze haar vork neer.' Sus schrikt. Is die taart zo vies, of...? 'Brand!' roept Mieke dan. 'Er is brand!' Ze wijst naar de kajuit. Er komt rook uit het raam. Thor holt naar binnen. Als hij buiten komt, zegt hij: 'Alles is in orde. Er is geen brand. Wel stond de oven te hoog. En nu zijn alle koeljes verbrand!' 'Wat een geluk dat ik die niet nam,' denkt Sus.

Kijk terug
Lees de tekst bij Eerst proberen nog eens. Zet weer een streep tot waar je hebt gelezen. Ik kwam wel | niet verder dan de eerste keer.

Opdracht 4: timeroefening 3-ster

Doel: werken aan tempo in decodeervaardigheid.

Wat: Lezen van woordrijen met leesdoel.

Hoe:

1. Lezen woordrijen
2. tijd opnemen met stopklok
3. herhaald lezen van woordrijen
4. opnieuw tijd noteren

- Door herhaald oefenen gaat decodeertempo omhoog. Voor kinderen een **succesbeleving**.
- Leg de nadruk op nauwkeurigheid en hardop verklanken. Daarna pas op tempo. **Eerst goed, dan vlot**.
- Voor 1-2-ster wordt deze opdracht in de tweede les aangeboden waarin nadruk meer op tempo komt te liggen.
- 3-ster eventueel in tweetallen laten werken. Kinderen nemen elkaars tijd op en letten op correct lezen van woordrijen.

Opdracht 1: Eerst proberen

Doel:
Bewustwording bij eerste keer lezen en **succesbeleving** bij reflectie aan het eind van de les.

Wat:
Een tekst op instructie-niveau met woorden van het leesdoel en zonder leesmoeilijkheden waarop nog geen instructie heeft plaatsgevonden.

Hoe:
Hardop (zachtjes) verklanken. 45 seconden. Streep zetten tot waar gekomen.

Opdracht 2: Woordrij-oefening

Doel:
Werken aan decodeervaardigheid op woordniveau. Begeleide inoefening en verlengde instructie 1/2-ster.

Wat:
Woordrijen (o.a. **connectrijen**) leesdoel met voor-koor-door-model.

- Hoe:** voor-koor-door
- Voorlezen woordrijen (modelend)
 - Kinderen onderstrepen leesmoeilijkheid ten behoeve van **foneemidentificatie**.
 - Daarna in koor lezen van woordrijen (bovenstaande stappen evt. herhalen met 1-ster)

Opdracht 3: Zinsoefening

Doel:
Decoderen woorden met leesmoeilijkheid op zinsniveau door **hardop verklanken**.

Wat:
Zinnen met doelwoorden.

- Hoe:**
- begeleid lezen
 - markeren voor foneemidentificatie
 - **herhaald lezen** met focus op doelwoorden.

Opdracht 5/6: Tekstoefening

Doel:
Lezen van tekst met focus op leesmoeilijkheden. In les 2 het **samen lezen** van een tekst.

Wat:
Tekst op AVI-instructieniveau, maar geen woorden met leesmoeilijkheid waarop nog geen instructie heeft plaatsgevonden.

Hoe:
1-ster leest in ieder geval eerste deel (blauwe bolletjes), 2-ster leest eerste twee delen (blauwe en gele bolletjes), 3-ster leest hele tekst. Uiteraard 1/2-ster prikkelen hele tekst te lezen. Bij opdracht 6 weer lezen, onderstrepen en herhaald lezen. Markeren is voorbereiding op herhaald lezen. Weer hardop verklanken (zachtjes lezen)

Kijk terug

Doel: **Herhaald lezen** tekst Eerst proberen. Reflectie en **succesbeleving**.

Effectief en motiverend leesonderwijs volgens het 'Protocol leesproblemen en dyslexie' en de 'motivatietheorie' van Deci & Ryan

Eén leesdoel staat centraal

Door één leesdoel centraal te zetten is er sprake van focus op het gestelde doel. Focus op een doel zorgt voor hoge opbrengsten. Kinderen leren beter als ze weten wat ze moeten leren. Leerkrachten geven beter les als ze weten wat het leerdoel is. Feedback geven op het geleerde lukt beter als het doel duidelijk is. De feedback is dan veel gericht. (Marzano, Hattie)

Samenhang tussen lezen en spellen

Lezen gaat voor spellen. Het rendement bij spellen wordt groter wanneer je leesmoeilijkheden oprist net voor het moment dat ze bij spelling als categorie worden aangeboden. Lezen en spellen hebben namelijk gedeeltelijk dezelfde cognitieve basis. Bij spellen is het proces echter omgekeerd. Dus niet van letter naar klank/woord, maar van klank naar letter/woord. Spelling doet een direct beroep op het woordbeeld dat je hebt ontwikkeld bij lezen. (Vaessen, 2010)

Succesbeleving

Succesmomenten zijn de bouwstenen voor het opbouwen van vertrouwen in het eigen kunnen en voor de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Wanneer een kind zich bij een activiteit competent, autonoom en gesteund voelt zal het meer intrinsiek gemotiveerd zijn om deze activiteit nog een keer te doen (Deci & Ryan, 2000; De Meester et al., 2016).

Een kind hoeft niet daadwerkelijk competent te zijn in de activiteit, de illusie dat een kind competent is, leidt ook al tot een grotere intrinsieke motivatie (De Meester et al., 2016).

Uit onderzoek blijkt eveneens dat intrinsieke motivatie zorgt voor betere prestaties. Kinderen die intrinsiek gemotiveerd zijn voor een taak hebben minder moeite tijdens het leerproces, zullen het geleerde blijvend en in nieuwe situaties toepassen en zullen meer gefocust zijn tijdens het leren. Echter kan dit verband ook omgekeerd liggen; goede prestaties kunnen zorgen voor meer intrinsieke motivatie. (Vansteenkiste, 2007)

Vertaald naar lezen betekent dit dat als een kind succeservaringen opdoet, het meer intrinsiek gemotiveerd raakt om te lezen, het meer gaat lezen en daardoor beter gaat lezen. Het beter lezen leidt vervolgens tot meer willen lezen. Zo ontstaat een positieve leesspiraal (Mol & Bus, 2011)

Hardop verklanken

Laat kinderen individueel of in kleine groepjes voldoende hardop lezen. Door het ontsleutelen van woorden – zowel tijdens het hardop lezen als tijdens het stillezen – verwerft een kind kennis van (nieuwe) woorden. Hardop lezen biedt een aantal voordelen voor zwakke en beginnende lezers: de volledige analyse van letters in klanken vereist actieve verwerking, die de koppeling tussen klanken en letters versterkt. Bovendien geeft hardop lezen de kans leesfouten te ontdekken, zowel door het kind als door de leerkracht. Voornamelijk voor lezers die veel woorden fout lezen en vooral een radende leesstrategie hanteren, is directe terugkoppeling door de leerkracht van belang. In de begeleiding staat daarom hardop lezen centraal.

Foneemidentificatie

Het verhogen van de leessnelheid moet in stapjes gebeuren. Sommige kinderen gaan door tempoverhoging naar woorden raden. Bij deze kinderen is een stapje terug in tempo nodig. Om het leestempo te verlagen kun je een kind van tevoren moeilijke letters, lettercombinaties of woorden in een tekst laten markeren. Dit kan het kind het best zelf doen in de voorbereidingsfase van het hardop lezen van een tekst. Op deze manier krijgt het kind inzicht in de leesmoeilijkheden.

Woordrijen

Wisselrijtjes, waarbij woorden slechts in één of twee letters aan het begin of einde van elkaar verschillen (plas-plat-plak), worden vaak gebruikt om kinderen bepaalde leesmoeilijkheden in te laten prenten en het leestempo te verhogen. Woordrijen met meer variatie in letters en letterposities dwingen het kind om de aandacht op de letters op verschillende plaatsen in het woord te richten. Er zit geen voorspelbaar patroon in het rijtje, waardoor raden hier geen succesvolle strategie is. Kinderen worden min of meer gedwongen elk woord in het rijtje te decoderen (lezen).

Flitsen

Flitsen houdt in dat de woorden één voor één kort getoond worden om de woordherkenning te versnellen. Door de korte presentatietijd wordt het kind gedwongen het woord snel, in één keer te lezen. Tempoverhoging mag echter niet ten koste gaan van de accuratesse. Als eerst geoefend wordt op accuratesse, kan daarna (geleidelijk) het leestempo worden opgevoerd waarbij de leerkracht erop let dat een kind niet gaat raden.

Herhaald lezen

Herhaald lezen van woorden en teksten is een krachtig middel om de vlotheid en het vloeiend lezen te verbeteren. Herhaald lezen van doorlopende tekst kan leiden tot verbeteringen in accuratesse en het vloeiend lezen. Het herhaald lezen van eenzelfde tekst maakt het mogelijk direct, op korte termijn, de voortgang in snelheid te laten ervaren en inzichtelijk te maken.

Eerst goed, dan snel (tempoverhoging)

De begeleiding richt zich in eerste instantie op het juist ontsleutelen van woorden. Zodra het kind de letters goed kan benoemen en woorden accuraat leest, oefen je met het kind het lezen van woorden op tempo. Ook als woorden goed gelezen worden, blijven sommige kinderen alle woorden letter voor letter lezen en komen ze niet tot directe woordherkenning.

Het leestempo moet dan verhoogd worden, maar zonder dat het kind hierdoor meer fouten gaat maken. Als het leestempo te hoog wordt, kan het kind gaan 'jagen' en de woorden gaan raden in plaats van lezen. Probeer dus te zoeken naar het leestempo dat het kind nog net aankan. Dit kan betekenen dat de leerkracht soms voor tempoverhoging en soms voor tempoverlaging moet zorgen.

Samen lezen

Bij het samen lezen leest de leerkracht samen met het kind een tekst. De leerkracht ondersteunt het kind bij het lezen, geeft het goede voorbeeld en kan zo nodig het tempo verhogen dan wel verlagen. Ook kunnen kinderen samen lezen. Ze geven elkaar feedback en leren van elkaar. Afwisseling tijdens het lezen vergroot ook de betrokkenheid van beide lezers.

Daarbij moet worden gemeld dat bij het samen lezen van kinderen van verschillende leesniveaus de opbrengsten voor beide kinderen groot zijn. Voor het samen lezen zijn verschillende leestechnieken ontwikkeld zoals het duo-lezen. (Roscoe & Chi, 2007)